

Diplomația economică și impactul problemelor energetice asupra relațiilor internaționale la începutul sec. al XXI-lea

Alexandru GRIBINCEA,
doctor habilitat în științe economice, profesor universitar,
Academia de Administrare Publică

Corina GRIBINCEA,
cercetător științific, Institutul Național de Cercetări Economice

Serghei KOREAKIN,
manager „Moldovagaz”

SUMMARY

One of the essential components of state power in all times was and is the access to resources - land, water and energy. However, with technical and scientific progress, the rapid growth of industrial production, the transition from fossil fuels (coal and oil) that determines the role and place in developing countries lies with a separate energy resources. The crucial role of hydrocarbons, which became the basis for the development of the modern economy, was mostly manifested during the Second World War, when the outcome of battles depended on largely stable supplies of crude oil and the possibility of producing fuel at scale. Highlighting the political component of energy security and growing interdependence between the economic and political aspects imposed by the necessity to analyze trends in international economic relations under current energy conditions.

La începutul secolului al XXI-lea se observă impactul problemelor energetice asupra relațiilor dintre țările lumii în domeniul politic, care a necesitat studiul tendințelor în scopul de a dezvolta măsuri eficiente pentru a depăși diferențele interstatale și de a echilibra interesele exportatorilor și importatorilor din condițiile utilizării resurselor de energie și de combustibili în scopuri politice.

Apariția componentei politice a securității energetice, interdependența tot mai mare între aspectele economice și politice a necesitat analiza unor tendințe noi în relațiile internaționale. Notabile printre acest tip de cercetare sunt lucrările specialistului american în domeniul securității energeti-

ce, Yergin D. [24; 25], în care autorul analizează în detaliu istoria sectorului energetic mondial și analizează rolul energiei în relațiile dintre state. În plus, trebuie remarcate publicațiile lui A. Goldthau și J. M. Witte [13] cu privire la perspectivele de stabilire a unui sistem global de guvernare în sectorul energetic, precum și ale lui K. Rosner [18] cu privire la schimbările în domeniul securității energetice, în contextul situației geopolitice actuale. Sunt de remarcat și publicațiile cercetătorului Y. V. Borovskii, [3] consacrate securității energetice internaționale și politizării relațiilor în domeniul energetic.

Scopul cercetării constă în a investiga unele aspecte vizând influența problemei

aprovizionării cu resurse energetice pe plan internațional la începutul sec. al XXI-lea.

Factorul energetic, îndeosebi petrolul, exercită o influență majoră asupra interacțiunii politice și economice dintre state la sfârșitul sec. al XX-lea. Criza Suezului, tentativele de a aplica embargoul asupra livrărilor de petrol în țările Occidentale în timpul războiului arabo-israelian din 1956, 1967, 1973, în timpul războiului Yom Kippur au scos în evidență semnificația resurselor energetice în relațiile dintre țări.

În acest sens, merită atenție opinia lui Hans Morgenthau, care considera că „ori de câte ori se studiază politica economică, financiară, teritorială sau militară în cadrul relațiilor internaționale, este necesar să se facă distincția între politica economică care se efectuează de dragul ei și economia politică, care este instrument de politica mare, politică, scopul economic al căreia nu este altceva decât un mijloc de a controla politica altei țări.” [15, p. 34]

Opinia exprimată de cercetătorul american este la fel de aplicabilă politicii energetice: anumite măsuri luate în sectorul energetic nu pot influența situația internațională, din punct de vedere politic, în timp ce altele, dimpotrivă, au la bază - politica, pot schimba complet poziția unui stat în orice problemă pe agenda internațională. Actualmente, locul factorului energetic în relațiile internaționale este determinat de relațiile dintre cei mai importanți actori din sectorul energetic la nivel mondial, precum și existența premiselor pentru utilizarea factorului de energie în scopuri politice.

Cercetătorii ruși V. I. Annenkov și N. M. Lahtovski propun investigarea securității energetice în cadrul pieței energetice mondiale, prin care înțeleg „totalitatea subiecților relațiilor internaționale, legați între ei prin dependențe energetice”. În opinia autorilor, piața energetică „este un sistem complex, din care astăzi fac parte trei subsisteme de bază, reunite prin relații energetice. Acestea sunt subsistemul țărilor-pro-

ducătoare, subsistemul țărilor-destinatoare și subsistemul țărilor-transportatoare de resurse energetice.” [1, c. 43]

Altfel zis, actorii principali sunt statele (importatoare, exportatoare și de tranzit). Însă există încă un grup de participanți ai spațiului energetic, care trebuie luați în considerație: companiile petroliere — structuri internaționale, care realizează nemijlocit livrarea resurselor energetice pe piața mondială.

Astfel, spațiul energetic reprezintă sistemul de interacțiuni dintre state: exportatoare, importatoare, țările de tranzit și companiile petroliere.

După cum menționează D. Yergin, relațiile dintre țări și companiile petroliere au depășit faza de după Primul Război Mondial, când a devenit clar că petrolul este putere. D. Yergin, scrie: „Dacă petrolul este putere, atunci e și suveranitate. Aceasta semnifică inevitabil confruntări dintre obiectivele companiilor petroliere și interesele naționale, ciocniri, care au devenit o caracteristică constantă a politicii mondiale.” [24, p. 299] Aceste confruntări se exprimă de-a lungul istoriei în repartizarea ponderii în venitul obținut din extragerea petrolului între guvern și companiile petroliere. Actualmente, pe prim-plan se reliefează alte aspecte ale activității companiilor, de exemplu, componența ecologică în exploatarea zăcămintelor.

Pe piața mondială, pe lângă state și corporații transnaționale, există încă un grup de actori — instituțiile pieței energetice, după cum relatează A. Goldthau și J. M. Witte. [13] Din rândul actorilor fac parte atât organizațiile internaționale și regionale cât și documentele juridice care stabilesc reguli, standarde și ordinea de stabilire a prețurilor și comportamentul participanților piețelor de energie. În ceea ce privește organizațiile, grupul care include Agenția Internațională pentru Energie: OPEC, OMC și structurile, ce acționează în cadrul asociațiilor regionale (de ex., Mercosur, OCEMN,

Tabelul 1

Lista țărilor petroliere, 2014

Nr.	Țara	Extragerea, mii barr/zi	Extragerea, mil. t/an	Ponderea, % din mondial
1.	Arabia Saudită	11.505	543,4	12,9
2.	Rusia	10.838	534,1	12,7
3.	SUA	11.644	519,9	12,3
4.	China	4.246	211,4	5,0
5.	Canada	4.292	209,8	5,0
6.	Iran	3.614	169,2	4,0
7.	EAU	3.712	167,3	4,0
8.	Irak	3.285	160,3	3,8
9.	Kuweit	3.123	150,8	3,6
10.	Venezuela	2.719	139,5	3,3
11.	Mexic	2.784	137,1	3,2
12.	Brazilia	2.346	122,1	2,9
13.	Nigeria	2.361	113,5	2,7
14.	Norvegia	1.895	85,6	2,0
15.	Katar	1.982	83,5	2,0
16.	Angola	1.712	83,0	2,0
17.	Kazahstan	1.701	80,8	1,9
18.	Alger	1.525	66,0	1,6
19.	Columbia	990	52,2	1,2
20.	Oman	943	46,2	1,1
21.	Azerbaidjan	848	42,0	1,0
22.	India	895	41,9	1,0
23.	Indonezia	852	41,2	1,0
24.	Marea Britanie	850	39,7	0,9
25.	Egipt	717	34,7	0,8
26.	Malaiezia	666	30,3	0,7
27.	Ecuador	556	29,8	0,7
28.	Argentina	629	29,5	0,7
29.	Libia	498	23,3	0,6
30.	Australia	448	19,4	0,5
31.	Vietnam	365	17,8	0,4
32.	Thailanda	453	16,3	0,4
33.	R. Congo	281	14,5	0,3
34.	Guineea Ec.	281	13,1	0,3

Tabelul 1

Lista țărilor petroliere, 2014

(continuare din pag.120)

Nr.	Țara	Extragerea, mii barr/zi	Extragerea, mil. t/an	Ponderea, % din mondial
35.	Turkmenistan	239	11,8	0,3
36.	Gabon	236	11,8	0,3
37.	Danemarca	167	8,1	0,2
38.	Sudanul de Sud	159	7,8	0,2
39.	Yemen	145	6,6	0,2
40.	Brunei	126	6,2	0,1
41.	Italia	121	5,8	0,1
42.	Trinidad și Tobago	112	5,5	0,1
43.	Sudan	109	5,4	0,1
44.	Peru	110	4,9	0,1
45.	Ciad	78	4,1	0,1
46.	România	85	4,0	0,1
47.	Uzbekistan	67	3,1	0,1
48.	Tunis	53	2,5	0,1
49.	Siria	33	1,6	-
50.	Alte țări	1.277	62,2	1,4
	TOTAL pe glob	88.673	4.220,6	100
	Țările OCDE	22.489	1.039,7	24,6
	În afara țărilor OCDE	66.184	3.180,9	75,4
	Țările OPEC	36.593	1.729,6	41,0
	În afara țărilor OPEC	38.278	1.814,0	43,0
	UE	1.411	67,0	1,6
	CSI	13.802	677,0	16,0

Sursa. Statistical Review of World Energy 2015, <<http://www.eia.gov/beta/international/rankings/#?Product=53-1&cy=2014>>.

UE). Toate aceste instituții sunt responsabile, într-o măsură sau alta, de prevenirea și diminuarea impactului crizelor în sectorul energetic mondial, cauzate de fluctuațiile prețurilor sau ale volumului de producție.

În opinia lui Pascual C., expert din Brookings Institution, „natura politică a energiei, legată de sursele de cerere și ofertă, atrage atenția publicului în momente de criză, în special atunci când pe piețele volatile prețul

petrolului crește, iar politicienii se confruntă cu protestele alegătorilor.” [16] Combustibilii fosili sunt în prezent fundamentul economiei, sistemul social al oricărui stat al planetei, astfel încât modificarea prețurilor, volumele de livrări sau de producție vor afecta în mod direct interesele fiecărui cetățean pe termen scurt sau lung. Se pare că acest lucru afectează atât politica internă cât și cea externă a statului. Pe de o parte, populația

este nemulțumită de acțiunile conducătorilor, pentru că aceștia din urmă nu sunt în măsură să răspundă în mod eficient de atenuarea impactului creșterii prețurilor. Pe de altă parte, guvernul va trebui să caute pe scena internațională parteneri și noi modalități de a asigura propriilor cetățeni o energie stabilă și la prețuri accesibile.

Dintre toți combustibilii fosili, petrolul este unul dintre cei mai importanți, astfel încât, din punct de vedere strategic, țările cu rezerve mari de „aur negru” sunt țări de importanță și interes major în lume, de securitatea și stabilitatea cărora depinde dezvoltarea economiei mondiale. K. Rosner remarcă faptul că „impactul petrolului reiese din monopolul său în calitate de carburant pentru transport și însăși incapacitatea consumatorilor de a rezolva această problemă” [18]. Cu adevărat, conform datelor OPEC, în 2009 cererea mondială în sectorul transportului la petrol a constituit 57%. Către 2035 acest indicator, conform experților, va crește până la 63%. [23, p. 76] Creșterea populației și a nivelului de trai va spori, crescând și cererea pentru automobile, iar relațiile comercial-economice vor conduce la sporirea volumului de mărfuri transportate. Toate acestea vor contribui la conservarea influenței livrărilor de petrol și volumului de prelucrare a acestuia asupra situației economice și politice în lume.

În contextul dezvoltării trebuie de remarcat că astfel de țări ca China, India, Brazilia, creșterea accelerată a cărora necesită cheltuieli energetice considerabile. S. Ladislaw consideră că „țările emergente sunt vectorul principal al fluxului investițional în sectorul energetic și constituie activitatea economică a companiilor private.” [14] Vom menționa că, în perioada aa. 2008-2035, China, India și Brazilia, împreună, vor reprezenta 55% din creșterea cererii de energie.

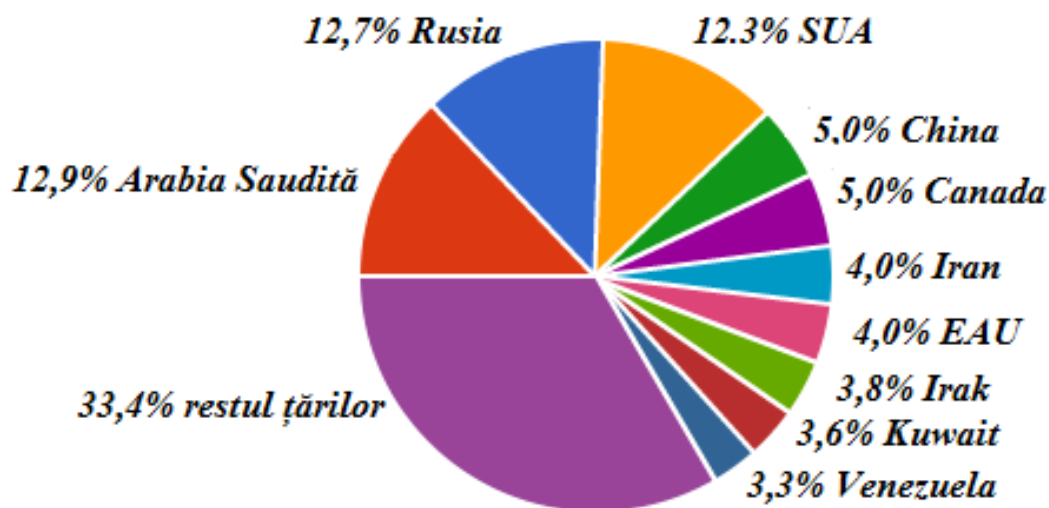
Aceste tendințe vor spori concurența în domeniul energiei și al resurselor de combustibili, în primul rând, între consumatorii majori tradiționali (SUA, UE, Japonia) și noi

(China, Brazilia, India). În același timp, concurența poate contribui la progresul tehnico-științific: se va intensifica căutarea modalităților eficiente de a spori producerea de energie din surse alternative.

Conform datelor companiei British Petroleum, în a. 2011 trei dintre cei mai mari consumatori de petrol erau constituiți din: SUA (20,9% din consumul total), UE (15,9%) și China (11,8%). [12, p. 11] Referitor la gazele naturale, primul loc este deținut de SUA (21,5%), pe poziția a doua se situează UE (13,9%), locul al treilea cu o diferență de 0,7% aparține Rusiei (13,2%). [12, p. 23] Ultimul exemplu este semnificativ, deoarece Rusia este cel mai mare exportator de gaze naturale (207,0 miliarde m³ în 2011) [12, p. 29] și, concomitent, principalul consumator, spre deosebire de domeniul petrolier, unde principalii consumatori depind de importuri. Este important de remarcat, că ponderea Chinei în consumul mondial de gaze contituie cca 4,1%. [12, p. 23] Această pondere mică se explică prin dependența majoră a energiei chineze de cărbune – 49,6% din consumul mondial. [12, p. 33]

Creșterea consumului de resurse energetice în China, cu precădere a petrolului, necesită din partea conducerii țării diversificarea furnizorilor de resurse. Conform datelor energetice informaționale din SUA, marea majoritate a importului chinez (19 % din 5,6 milioane barr/zi) revine Arabiei Saudite, altor parteneri din domeniu - Oman, Irak, E.A.U, Angola, Venezuela și Rusia. [22] Odată cu ridicarea embargoului Iranului, posibil, și din Iran, China a obținut acces la resursele petroliere din Golful Persic, intrând, astfel, în competiție cu SUA, pentru care această regiune era o sursă tradițională de petrol.

În prezent, un rol semnificativ la nivel global în sectorul energetic au început să-l joace așa-numitele surse neconvenționale de combustibili fosili – zăcăminte de adâncime din șisturi bituminoase – petrol și gaze. Potrivit lui Daniel Yergin, „ei sunt uniți prin faptul că dezvoltarea lor depinde de nivelul

Fig. 1. Ponderea principalelor țări în extragerea petrolului, 2014

Sursa. Investigațiile autorilor.

de dezvoltare tehnologică.” [25, p. 243] Cele mai promițătoare, din punctul de vedere al volumului de stocuri, sunt considerate gazele de șist și petrolul. Conform cercetărilor, extragerea gazelor de șist în 2007-2012 a crescut de la 40 la 250 miliarde m³, petrol de șist – de la 8 la 100 milioane t. [10]

Principalele zăcămintele netradiționale de petrol și gaze la începutul sec. al XXI-lea s-au dezvoltat în America de Nord - Canada și SUA. În aceste țări tehnologiile permit extragerea rentabilă a acestui tip de zăcămintă. Nisipurile bituminoase din Canada, după estimarea specialiștilor, conțin 180 miliarde barili de petrol. [25, p. 254] În SUA, rezervele dovedite de petrol de șist constituie 33 miliarde barili. [19] Referitor la gazele de șist, conform gestiunii informației energetice din Ministerul Energeticii al SUA, rezervele se estimează la nivelul de 23,4 trilioane m³. [11] Conform estimărilor autorilor, către 2020 vor fi elaborate metode și tehnologii eficiente vizând extragerea petrolului și a gazelor de șist, durabile pentru mediul înconjurător, SUA devenind unul dintre cei mai mari producători de hidrocarburi din lume. [10]

Astfel de surse neconvenționale de combustibili fosili ar putea schimba în mod semnificativ echilibrul pe piața globală a energiei și arena politică internațională. În baza informațiilor selectate de mai sus, se poate presupune că valoarea exportatorilor „vechi” de petrol și gaze va scădea brusc, pe când principalii consumatori vor fi în măsură să se asigure cu combustibil inflamabil și chiar să-l livreze pe piața mondială.

Creșterea ofertei de petrol și gaze poate reduce prețurile lor, având de suportat consecințele statelor, coloana vertebrală economică a cărora se bazează pe exportul de resurse energetice (de exemplu, Rusia etc.). O altă consecință importantă a „revoluției de șist” ar putea fi o încetinire în dezvoltarea sectorului energiei regenerabile din cauza reducerii interesului față de ea.

În ceea ce privește geopolitica, posesia resurselor energetice și de combustibil este unul dintre pilonii de putere ai statului. Schimbarea în componența exportatorilor și importatorilor de combustibili fosili majori pe termen nu afectează în mod substanțial configurația sistemului energetic internațional, dar poate nivela contradicțiile

care există astăzi în jurul zonelor bogate în petrol și gaze. În prezent, există trei zone-cheie care, la nivel regional și global, au un impact asupra relațiilor dintre state.

Primul după semnificație în acest șir îl constituie Golful Persic, unde celor 4 țări – Iran, Irak, Kuweit, Arabia Saudită – le revin în totalitate 90,6 miliarde t rezerve de petrol. [12] Pe lângă acestea, în Golful Persic se află un coridor de transport vulnerabil – strâmtoarea Ormuz (cu lățimea 60-100 km), prin care petrolierele se strecoară pe piața mondială. Bab el-Mandeb (în arabă, însemnând „poarta lacrimilor”) este o strâmtoare care separă nordul Somaliei în Africa de Yemen în Asia în dreptul Cornului Africii, legând Marea Roșie cu Golful Aden din Oceanul Indian. Lățimea minimă a strâmtoării este de aproximativ 30 de km între Ras Mannali pe coasta Yemenului și Ras Siyyan în Djibouti. Insula vulcanică Perim împarte strâmtoarea în două canale: canalul oriental, cunoscut și cu numele de „Bab Iskender” („canalul lui Alexandru”), are o lărgime de 3 km și o adâncime maximă de 30 m, în timp ce canalul de vest, sau „Dact El Mayun”, are o lărgime de 25 km și o adâncime de 310 m. Lângă coasta africană se găsește un grup de insule numite Cei șapte frați (sau insulele Sawabi). Curentul din canalul estic este superficial și circulă spre Marea Roșie, iar în canalul de vest un puternic curent submarin se mișcă spre Oceanul Indian.

Încă din anul 1970, administrația președintelui SUA, J. Karter (partidul democrat), au declarat Golful Persic zonă de interese vitale (naționale) pentru SUA. În 2008, reprezentantul partidului republican, secretarul de Stat, Condoleezza Rice, a confirmat statutul Golfului Persic în politica externă SUA, demonstrând, că nu s-a schimbat, indiferent ce partid se află la putere. [17]

A doua regiune, care provoaca dispute între țările sale constitutive este regiunea Mării Caspice, care spală țărmurile a cinci țări: Rusia, Iran, Kazahstan, Azerbaidjan și Turkmenistan. Esența problemei este statu-

tul juridic internațional incert al Mării Caspice. „Din punct de vedere istoric, statutul Mării Caspice a fost determinat de acorduri bilaterale ale Imperiului Rus (apoi R. S. F. Rusă și U.R.S.S) și Persia (Iran), ai cărui succesori, de rând cu Iranul, au devenit după prăbușirea Uniunii Sovietice patru state caspice postsovietice riverane.” [7, p. 75] Actualmente, fiecare dintre țări, conducându-se de interesele naționale, își apără propriile poziții cu privire la problema de delimitare a Mării Caspice. Cercetătorul rus, S. Semedov, a remarcat că „țările din zona Mării Caspice au început să folosească problema statutului juridic al Mării Caspice ca un instrument care ar putea afecta situația geopolitică din regiune, și a favoriza atragerea de fonduri ale companiilor petroliere.” [7, p. 75]

Regiunea a treia – Asia de Sud-Est, unde apar conflicte în jurul insulelor, din platforma continentală sau platoul continental (numit șelf), se înțelege acea zonă a fundului mării care mărginește uscatul și care este o continuare a continentelor sub oceane și mări. Începe de la linia coastei sau de la linia apei corespunzătoare celei mai joase maree și se termină în zona unde panta fundului devine abruptă (Conferința de la Geneva asupra dreptului mării din 1958), bogate adesea în petrol și gaze, care pot fi exploatare economic (art. 76, pct. 1).

În Marea Chinei de Sud există insulele Spratly, care reprezintă un grup de peste 750 recife, insulițe, atoli, insule coralline și alte insule din Marea Chinei de Sud. Arhipelagul se află în largul coastelor Filipine și Malaiezia (Sabah). Se găsește la jumătatea distanței dintre Filipine și Vietnam. Insulele Spratly sunt revendicate de China, Filipine, Taiwan, Vietnam și de Brunei.

Semnificația strategică a arhipelagului constă în faptul că prin el trec până la 70% din livrările de petrol în Japonia din Golful Persic. [2, p. 84-85] În conformitate cu Convenția ONU privind dreptul mării din 10 decembrie 1982 și cu principiile generale ale dreptului internațional, în temeiul cărora

acestea își exercită drepturile suverane în scopul explorării și exploatării, conservării și gestionării resurselor halieutice și al conservării resurselor marine vii.

În Marea Chinei de Est există dispute între China și Japonia despre apartenența insulelor Senkaku, [8, p. 5] în zona de shelf, unde au fost descoperite zăcămintele de petrol și gaze. Ultimul fapt sporește semnificația insulelor, deoarece ambele părți au ne-

na energetică internațională pe plan global constă în utilizarea de către unele țări (Rusia, Ucraina, Belarusi, SUA, Turcia, Bulgaria etc.) a factorului de energie pentru a atinge obiectivele de politică externă. Ca cel mai mare furnizor de energie în țările din Europa Centrală, de Est și Europa de Vest, Rusia poate exercita presiuni asupra importatorilor de petrol și gaze pentru a-și atinge obiectivele de politică externă. Cercetătorul

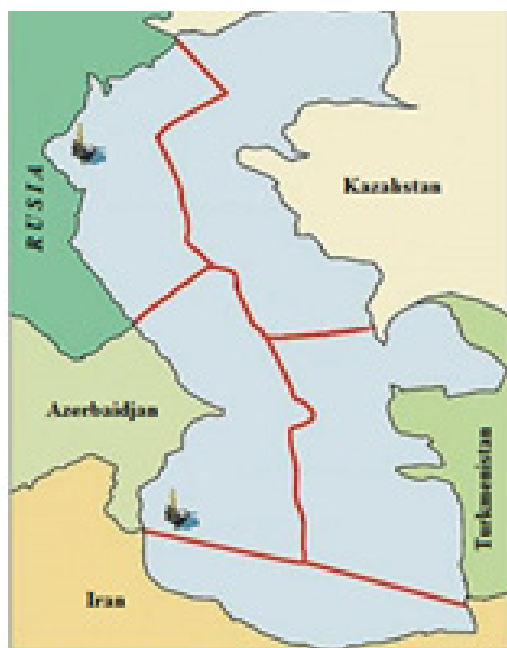

Fig. 2. Partajarea Marii Caspice.

voie de resurse proprii de resurse energetice, pentru a diminua dependența de import. Strâmtoarea Malacca este o strâmtoare care unește Marea Andaman cu Marea Chinei de Sud și desparte insula Sumatra (arhipelagul Malaiez) de peninsula Malacca. Strâmtoarea are o lungime de 1000 km, lățimea minimă – cca 40 km, iar adâncimea e de 25-113 m. Strâmtoarea Malacca are o mare importanță pentru transport, cel mai mare port fiind Singapore. Aici sunt amplasate orașele istorice Melaka și George Town.

Problema cu caracter regional, care provoacă îngrijorare pentru participanții la are-

Fig. 3. Arhipelagul Senkaku (Arhipelagul Diaoyu).

american K. Smith a declarat că, după prăbușirea Uniunii Sovietice, Moscova și-a dat seama că refuzul accesului sau amenințarea posibilității de acces la resursele hidrocarburilor vaste din Rusia este un instrument esențial al politicii externe. [20] În plus, autorul atrage atenția asupra conflictului gazelor dintre Ucraina și Rusia în 2006 și 2009, care au afectat consumatorii din Uniunea Europeană, Rusia consolidându-și influența în regiune.

De notat, în special, situația apărută în jurul Ucrainei, la sfârșitul anului 2013 - începutul anului 2014, care ar putea avea consecințe pe termen lung pentru piața ener-

Fig. 4. Arhipelagul Spratly.

giei în regiune. La nivel regional, luând în considerare eventualele încercări ale țărilor - participanții la Uniunea Europeană, pentru a reduce cantitatea de energie livrată din Rusia pe trasee tradiționale, cu consecințe atât pentru furnizorii cât și țările de tranzit.

Statele Unite sunt hotărâte să inunde piețele cu cantități - altădată de neimaginat - de gaz natural lichefiat (GNL) începând chiar de anul acesta, scrie The Telegraph. Această inițiativă va schimba profund geopolitica energiei globale și va fi o amenințare majoră pentru dominația gazului rusesc în Europa. Nu putem, desigur, insista, că cele relatate de unii lideri vizând livrările de gaze din SUA în UE vor fi realizate imediat, având o influență majoră asupra Rusiei, deoarece sunt necesare formarea infrastructurii (nave ce transportă gaz lichefiat GNL, terminale GNL etc.), fiind de perspectivă.

Cu toate că există diferențe în jurul problemelor energetice, trebuie să remarcăm tendințele statelor de a stabili în acest domeniu o colaborare, care ar fi bilateral avantajoasă atât importatorilor cât și exportatorilor de resurse energetice. Întrebările privind asigurarea cu resurse energetice sunt incluse în ordinea zilei la summituri G8,

la care participă cei mai mari producători și consumatori de resurse energetice. În cadrul Agenției Internaționale pentru Energie (AIE) (International Energy Agency IEA), fondată de OCDE, activitatea acestora este orientată spre colaborare internațională și schimb de informații în domeniul energetic. Principala structură internațională din grupul țărilor exportatoare OPEC, apără activ interesele participanților săi în domeniul formării prețurilor și exportului de petrol.

Tentativa de a forma un mecanism de colaborare multilaterală în domeniul energetic s-a soldat cu adoptarea în 1991 a Cartei energetice. Carta energetică evocată în conflictul gazelor dintre Rusia și Ucraina a fost adoptată în 1991, după Razboiul Rece, de 51 de state, pentru a facilita cooperarea în domeniul energiei cu țările din Europa de Est și din fosta U.R.S.S. Tratatul privind Carta, semnat din 1994 de 49 de țări și Uniunea Europeană (fără Rusia), vizează să amelioreze aprovizionările energetice și să optimizeze producția, transportul și distribuția de energie. În document se remarcă faptul că părțile depun eforturi pentru a spori fiabilitatea aprovizionării cu resurse energetice și să asigure în mod maximal eficiența producției, transformării, transportării și repartizării energiei, pentru a spori nivelul securității și a reduce consecințele nefaste asupra mediului. [21]

Ideile stipulate în Cartă ar putea conduce la formarea pe continent a unui sistem energetic unic, care ar fi un factor integrator al tuturor țărilor-participante. Însă Carta purta un caracter declarativ și nu era obligatorie pentru țările-semnatare. Din aceste motive, în 1994 a fost elaborat și semnat în contract juridic obligatoriu la Carta Energetică. [21] Astfel, a fost deschisă calea spre colaborarea europeană, iar în perspectivă - și globală, în scopul asigurării securității energetice. Deoarece Rusia n-a semnat Carta și contractul, refuzând ratificarea lor, de fapt lipsindu-l de sens, deoarece Rusia este unul din principalii furnizori de resurse

energetice în Europa, fiind parte componentă a cooperării energetice.

Concluzii. Astfel, factorul de energetic are un impact tot mai mare asupra relațiilor dintre state, pătrunzând în sfera politică, cu toate acestea, impactul fiind reciproc: problemele politice pot provoca, de asemenea, schimbări în sectorul energetic la nivel mondial. Căutarea de noi surse de combustibili fosili încurajează țările importatoare să stabilească relații în diferite regiuni ale lumii, intrând în competiție cu alți jucători deja existenți în aceste regiuni. Actorii relațiilor internaționale pentru protecția intereselor lor creează structuri și mecanisme de cooperare care, ulterior, pot deveni componente active ale sistemului energetic global.

Factorul energetic poate fi folosit de deținătorii de stocuri și resurse de combustibil prin reglementarea volumului livrărilor,

precum și de importatorii, potențial capabili să încerce să realoce fluxuri de import.

Un factor important îl prezintă dezvoltarea tehnologiilor pentru extragerea petrolului și gazelor de șist, deoarece în cazul realizării unui progres în acest domeniu este posibilă apariția unui nou exportator major de energie – SUA, care va avea un impact semnificativ asupra prețurilor mondiale la petrol și gaze naturale. Dorința UE și SUA de a influența politica Rusiei față de Ucraina și Crimeea, prin factorul de energie, este un exemplu de constrângere a statului la anumite acțiuni. Cu toate acestea, trebuie să luăm în considerare eventualele răspunsuri ale Rusiei (de exemplu, o creștere accentuată a prețurilor la gaze naturale pentru consumatorii europeni), care ar putea avea pentru economia europeană un impact la fel de eficace ca și scăderea prețurilor mondiale la petrol pentru Rusia.

BIBLIOGRAFIE

1. Анненков В. И. Энергетическая безопасность в условиях глобализации.// «Обозреватель», 2010, № 1, сс. 36-47.
2. АСЕАН в начале XXI века. Актуальные проблемы и перспективы / Л. Е. Васильев и др. Москва: Форум, 2010, 368 с.
3. Боровский Ю. В. Политизация мировой энергетики.// «Современная мировая политика: прикладной анализ»: учеб. Пособие. Москва: Аспект Пресс, 2010, сс. 317-330.
4. Маненок Т. Препятствия на пути участия Беларуси в энергетических программах «Восточного партнерства» / Т. Маненок. [On-line]: <<http://belinstitute.eu/images/doc-pdf/sa012010.pdf>>.
5. Падалко Л. П. Энергетическая безопасность – важнейшая предпосылка устойчивого функционирования и развития национальной экономики.// Экон. бюл. НИЭИ М-ва экономики Респ. Беларусь, 2011, № 4, сс. 20-25.
6. Пашковская И. Г. Внешняя энергетическая политика Европейского союза.// «Мировая экономика и междунар. отношения», 2009, № 1, сс. 61-69.
7. Семедов С. А. Международно-правовой статус Каспийского моря.// «Обозреватель», 2009, № 4, сс. 70-79.
8. Семин А. В. Китай – Япония: лед тронулся.// «Азия и Африка сегодня», 2010, № 9, сс. 2-7.
9. Хухлындина Л. М. Энергетическая политика Европейского союза в начале XXI.// «Журн. междунар. права и междунар. отношений», 2012, № 3, сс. 48-53.
10. Прогноз развития энергетики мира и России до 2040 года. [On-line]: <<http://neiran.ru/articles/prognoz-2040.pdf>>.
11. Annual Energy Outlook with projections to 2035. [Electronic resource]: Electric

Drive Transportation Association. – Mode of access: <<http://www.electricdrive.org/index.php?ht=a/GetDocumentAction/id/27843>>.

12. BP Statistical Review of World Energy.// „British Petroleum,” [On-line]: <http://www.bp.com/assets/bp_internet/globalbp/>.

13. Goldthau A. From Energy Security to Global Energy Governance.// „The Journal of Energy Security,” 23 March 2010. [On-line]: <<http://www.ensec.org/index.php?Option>>.

14. Ladislav S. Energy and Development Trends: The Role of Rapidly Emerging Countries.// Centre for Strategic and International Studies. [On-line]: <<http://csis.org/files/publication/>>.

15. Morgenthau H. J. Politics among nations: the struggle for power and peace. New York: McGraw-Hill/ Irwin, 2006, 743 p.

16. Pascual C. The Geopolitics of Energy: from Security by Survival. [On-line]: <<http://www.brookings.edu/~media/research>>.

17. Rice C. Rethinking the National Interest. [On-line]: <<http://www.foreignaffairs.com/articles/64445/Condoleezza>>.

18. Rosner K. Energy Geopolitics in the 21st Century.// „The Journal of Energy Security,” 19 April 2012. [On-line]: <http://www.ensec.org/index.php?option=com_content>.

19. Shale Oil: the Next Energy Revolution. [Electronic resource]: The Official Website of the Pricewaterhouse & Coopers. – Mode of access: <<http://www.multitrans.ru/c/m.exe?CL=1&s=PWC&l=1>>.

20. Smith K. Managing the Challenge of Russian Energy Policies: Recommendations for U.S. and EU Leadership. The Official Website of the Centre for Strategic and International Studies. [On-line]: <<http://csis.org/files/publication/101123>>.

21. The Energy Charter Treaty and Related Documents. [On-line]: <http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload>.

22. U.S. Energy Information Administration. [On-line]: <<http://www.eia.gov>>.

23. World Oil Outlook 2012 Organization of the Petroleum Exporting Countries. [On-line]: <http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads>.

24. Yergin D. The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power. New York: Simon & Schuster, 1991, 928 p.

25. Yergin D. The Quest: Energy, Security, and the Remaking of the Modern World / D. Yergin. New York: Penguin Press HC, 2011, 816 p.

26. Chizh A. The Influence of Energy Issues on International Relations in the Beginning of the 21st Century.

27. Бровка Г. Роль инноваций в развитии мировой экономики.// Revista „Studii Economice,” An. 6, 2012, nr. 3-4, p. 90-94

28. Gribincea A. Oportunități de utilizare a surselor energetice alternative în Euroregiunea Siret-Prut-Nistru.// Rolul euroregiunilor în dezvoltarea durabilă în contextul crizei mondiale. Exemplu Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, vol. VII, conferința internațională, 29 octombrie 2010, Iași: Inst. Gh.Zane, Tehnopres, 2010, p. 241-249.

29. Gribincea A., Bircă N. Complexul energetic – parte integrantă a economiei R. Moldova.// Impactul transporturilor asupra dezvoltării relațiilor economice internațional. Materialele conf. internaționale, Chișinău: ATIC-Evrca, 2011, p. 80-87.

30. Gribincea A., Galben I., Maximilian S., Stroe C. Optimizarea utilizării resurselor naturale prin mecanisme economice: aspectul metodologic.// Revista „Studii Economice,” An. 4, 2010, nr. 3-4, p. 22-27.

31. Gribincea A., Scorțescu S. Comercializarea gazului lichefiat pe piața internă a Republicii Moldova.// Revista „Studii Economice,” An. 4, 2010, nr. 1-2, p. 151-155.

32. Gribincea A., Scorțescu S. Creșterea prețurilor de achiziție a gazelor naturale.// Revista „Studii Economice,” An. 4, 2010, nr. 1-2, p.155-157 .

33. Gribincea A., Stroe C., Epuraș O. Viitorul pieței carburanților.// Conferință șt. intern. Problemele economice ale dezvoltării europene, 25 martie 2011. Chișinău: ULIM, 2011, p. 23-33.

Prezentat: 1 septembrie 2015.

E-mail: agribincea@mail.ru